

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ**
Кафедра _____

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: **«ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ»**
за темою: **«Формування творчих можливостей – основа розвитку
дитячої особистості»**

Студентки: Яковенко Анни Константинівни
курсу: 2-го
групи: ТУКВ-8-24-Б1ПС(4.0зс)
Спеціальність: 053 Психологія
Керівник: ст. викладач Зіміна Ю. О.

Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії _____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Київ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ДИТИНИ.....	5
1.1. Поняття творчості та творчих здібностей у психології.....	5
1.2. Структура творчих можливостей особистості.....	7
1.3. Вікові особливості розвитку творчості у дітей.....	8
1.4. Роль творчості у формуванні особистості дитини.....	9
Висновок до розділу 1.....	11
РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ.....	12
2.1. Сприятливе освітнє середовище як умова розвитку творчості.....	12
2.2. Роль гри у формуванні творчого мислення.....	13
2.3. Методи та прийоми розвитку творчих можливостей.....	14
2.4. Вплив сім'ї на розвиток творчої особистості.....	16
Висновок до розділу 2.....	17
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ У ДІТЕЙ.....	18
3.1. Педагогічні технології розвитку творчості.....	18
3.2. Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку креативності.....	19
3.3. Роль вчителя у розвитку творчої особистості.....	20
3.4. Умови ефективного формування творчих здібностей.....	22
Висновок до розділу 3.....	24
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	27

ВСТУП

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується швидкими соціальними, економічними та технологічними змінами, що висувають нові вимоги до особистості. У цих умовах особливої значущості набуває формування творчих можливостей людини як основи її здатності до адаптації, саморозвитку та успішної життєдіяльності. Саме творчість виступає тим чинником, який забезпечує гнучкість мислення, здатність до нестандартного вирішення проблем і активну життєву позицію.

Проблема розвитку творчих здібностей дитини є однією з центральних у сучасній психолого-педагогічній науці, оскільки дитячий вік є найбільш сприятливим періодом для закладання основ творчого потенціалу особистості. У цей період активно розвиваються уява, образне мислення, емоційна сфера та пізнавальна активність, що створює природні передумови для формування творчості.

Актуальність теми зумовлена необхідністю пошуку ефективних педагогічних умов, методів і засобів, які сприятимуть розвитку творчих можливостей дітей в умовах сучасної освіти. Сьогодні освітній процес повинен бути спрямований не лише на засвоєння знань, а й на розвиток креативності, самостійності та ініціативності учнів.

Важливо зазначити, що творчість є не лише результатом природних здібностей, але й продуктом соціального середовища, виховання та навчання. Відповідно, значну роль у її формуванні відіграють сім'я, школа та педагогічний вплив, які створюють умови для розвитку творчого потенціалу дитини.

У психолого-педагогічній літературі питання розвитку творчості розглядалися у працях багатьох учених, які підкреслювали багатогранність цього явища та його значення для формування гармонійної особистості. Водночас проблема ефективного формування творчих можливостей у дітей залишається актуальною і потребує подальшого теоретичного узагальнення.

Об'єкт дослідження — розвиток особистості дитини.

Предмет дослідження — процес формування творчих можливостей у дитячому віці.

Мета роботи — теоретично обґрунтувати значення творчих можливостей у розвитку дитячої особистості та визначити психолого-педагогічні умови їх формування.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Розкрити сутність поняття «творчість» та «творчі здібності».
2. Охарактеризувати структуру творчих можливостей особистості.
3. Визначити вікові особливості розвитку творчості у дітей.
4. Проаналізувати психолого-педагогічні умови формування творчих здібностей.
5. Розкрити роль сім'ї та вчителя у розвитку творчої особистості.

Методи дослідження: теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури, узагальнення, порівняння та систематизація наукових джерел.

Теоретичне значення роботи полягає у поглибленні уявлень про сутність творчості як основи розвитку дитячої особистості.

Практичне значення полягає у можливості використання отриманих результатів у педагогічній діяльності для розвитку творчих здібностей учнів.

Структура роботи: курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ДИТИНИ

У розділі розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності творчості та творчих здібностей у психології та педагогіці. Проаналізовано структуру творчих можливостей особистості, визначено основні компоненти творчого розвитку дитини. Окрему увагу приділено віковим особливостям формування творчості та її ролі у становленні гармонійної особистості.

1.1. Поняття творчості та творчих здібностей у психології.

Творчість є одним із найскладніших і водночас найважливіших феноменів людської психіки, який досліджується у психології, педагогіці, філософії та культурології. У широкому розумінні творчість визначається як процес створення нового, оригінального та суспільно значущого продукту, що може проявлятися у вигляді ідей, способів дії, наукових відкриттів, художніх образів або практичних рішень [1, с. 12-15].

У психологічній науці творчість розглядається як особлива форма психічної активності, що характеризується здатністю особистості виходити за межі стандартних, шаблонних способів мислення та знаходити нестандартні рішення у проблемних ситуаціях. Вона є інтеграцією пізнавальних процесів (мислення, уява, пам'ять, увага), емоційної сфери (переживання, натхнення, інтерес), а також мотиваційної сфери (потреба у самовираженні, пізнанні нового, досягненні успіху).

Важливо підкреслити, що творчість не зводиться лише до художньої діяльності. Вона охоплює всі сфери людського життя — науку, техніку, навчання, спілкування, побутову діяльність. Таким чином, будь-яка діяльність, у якій присутній елемент новизни та оригінальності, може мати творчий характер.

У сучасній психології існує декілька підходів до розуміння творчості. Представники когнітивного підходу розглядають її як процес переробки інформації та створення нових комбінацій знань. Гуманістична психологія

(зокрема підхід А. Маслоу та К. Роджерса) трактує творчість як природну властивість особистості, що реалізується за умов психологічної свободи, прийняття та самореалізації. Діяльнісний підхід (Л. Виготський, О. Леонтьєв) підкреслює соціальну зумовленість творчості та її розвиток у процесі навчання і виховання [1, с. 48-50].

Творчі здібності — це індивідуально-психологічні особливості особистості, які забезпечують успішність творчої діяльності та визначають рівень прояву творчого потенціалу. Вони не є вродженими у повністю сформованому вигляді, а розвиваються у процесі навчання, виховання та практичної діяльності.

До основних характеристик творчих здібностей належать:

- **Оригінальність мислення** — здатність продукувати нестандартні, нові ідеї, які відрізняються від загальноприйнятих;
- **Гнучкість мислення** — уміння змінювати підхід до вирішення задачі, переходити між різними способами мислення;
- **Швидкість генерації ідей** — здатність швидко створювати велику кількість можливих рішень;
- **Здатність до узагальнення та абстрагування** — уміння виділяти суттєві ознаки явищ і явищного матеріалу;
- **Розвинена уява** — створення нових образів і ситуацій на основі попереднього досвіду;
- **Пізнавальна допитливість** — внутрішня потреба у дослідженні нового та незвіданого.

Особливо важливим є те, що творчі здібності тісно пов'язані з індивідуальними особливостями нервової системи, проте вирішальну роль у їх розвитку відіграє соціальне середовище. Сприятливі умови навчання, підтримка з боку дорослих, стимулювання самостійності та ініціативності значно підсилюють творчий потенціал дитини [2, с. 65].

Сучасні дослідження також підкреслюють роль мотиваційного чинника у розвитку творчості. Дитина проявляє творчі здібності лише тоді, коли має

внутрішній інтерес до діяльності, відчуває емоційне задоволення від процесу створення нового та не боїться помилок.

Отже, творчість і творчі здібності є складними багаторівневими психологічними явищами, що поєднують когнітивні, емоційні та мотиваційні компоненти. Їх розвиток є важливою умовою становлення гармонійної, активної та самостійної особистості дитини.

1.2. Структура творчих можливостей особистості.

Творчі можливості особистості являють собою складну багаторівневу систему, що включає взаємопов'язані компоненти [3, с. 59].

1. Когнітивний компонент

Включає пізнавальні процеси:

- мислення (логічне та образне);
- уяву;
- пам'ять;
- увагу.

Саме когнітивні процеси забезпечують створення нових ідей та їх розвиток.

2. Мотиваційний компонент

Визначає внутрішнє прагнення до творчої діяльності:

- інтерес до нового;
- потреба у самовираженні;
- пізнавальна активність;
- внутрішня мотивація до творчості.

3. Емоційний компонент

Емоції відіграють важливу роль у творчості:

- позитивне ставлення до діяльності;
- емоційна чутливість;
- здатність переживати натхнення.

4. Діяльнісний компонент

Передбачає практичну реалізацію творчих ідей:

- створення продуктів творчості;
- участь у творчих завданнях;
- застосування нестандартних рішень [3, с. 73].

Таким чином, творчі можливості є інтеграцією інтелектуальних, емоційних і поведінкових характеристик особистості.

1.3. Вікові особливості розвитку творчості у дітей.

Розвиток творчості тісно пов'язаний із віковими особливостями дитини.

Дошкільний вік

Це період найактивнішого розвитку уяви. Дитина:

- фантазує;
- створює вигадані ситуації;
- активно використовує гру як форму творчості.

Гра є основним механізмом розвитку творчості.

Молодший шкільний вік

У цьому віці творчість проявляється у:

- навчальній діяльності;
- малюванні;
- складанні оповідань;
- виконанні творчих завдань.

Формується перше усвідомлене ставлення до творчості як діяльності.

Підлітковий вік

Характеризується прагненням до самовираження:

- створення власних проєктів;
- інтерес до мистецтва, музики, літератури;
- розвиток критичного мислення [2, с. 95].

1.4. Роль творчості у формуванні особистості дитини.

Творчість є одним із ключових чинників гармонійного розвитку особистості дитини, оскільки вона впливає на всі основні сфери психічного життя — інтелектуальну, емоційну, мотиваційну та соціальну. У процесі творчої діяльності дитина не лише засвоює знання, але й активно перетворює їх, створюючи власні образи, ідеї та способи дій, що сприяє становленню її індивідуальності.

З інтелектуального погляду творчість стимулює розвиток мислення, особливо його гнучкості, критичності та нестандартності. Дитина вчиться аналізувати ситуації з різних боків, знаходити кілька варіантів розв'язання однієї проблеми, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та робити узагальнення. Таким чином, творчість є важливим механізмом розвитку інтелектуальних здібностей і пізнавальної активності [4, с. 54-55].

В емоційній сфері творчість виконує функцію засобу самовираження та емоційної розрядки. Через малювання, гру, конструювання, літературну чи музичну діяльність дитина має можливість виражати свої почуття, переживання, внутрішні конфлікти та емоційні стани. Це сприяє формуванню емоційної стабільності, зниженню рівня тривожності та розвитку позитивного ставлення до себе і світу.

Особливе значення творчість має для формування **самооцінки та Я-концепції дитини**. У процесі створення власного продукту дитина отримує досвід успіху, визнання та позитивного оцінювання, що зміцнює її впевненість у власних можливостях. Навіть невеликі досягнення у творчій діяльності формують відчуття компетентності та сприяють розвитку внутрішньої мотивації до подальшого саморозвитку.

У соціальному аспекті творчість сприяє формуванню навичок взаємодії з іншими людьми. Колективна творча діяльність (ігри, проєкти, групові завдання) розвиває вміння співпрацювати, слухати інших, узгоджувати дії та поважати різні точки зору [5, с. 55]. Це особливо важливо для формування соціально адаптованої особистості, здатної ефективно функціонувати в суспільстві.

Крім того, творчість сприяє розвитку **самостійності та ініціативності**, оскільки передбачає активну позицію дитини у процесі діяльності. Дитина вчиться приймати рішення, брати відповідальність за результати своєї діяльності та не боятися помилок, що є важливим компонентом особистісної зрілості.

Варто також підкреслити, що творча діяльність позитивно впливає на формування мотиваційної сфери. У дітей розвивається внутрішня потреба у пізнанні нового, інтерес до дослідження навколишнього світу та прагнення до самовираження. Це сприяє переходу від зовнішньої мотивації (оцінки, заохочення) до внутрішньої, що є більш стійкою і ефективною.

Таким чином, творчість виступає не лише окремим видом діяльності, а й системоутворюючим фактором розвитку особистості дитини. Вона забезпечує гармонійний розвиток інтелектуальних, емоційних і соціальних якостей, формує активну життєву позицію та створює основу для подальшого саморозвитку [3, с. 28].

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1

Теоретичний аналіз показав, що творчість є складним багатокомпонентним явищем, яке охоплює когнітивні, мотиваційні, емоційні та діяльнісні аспекти. Розвиток творчих можливостей дитини є ключовою умовою формування гармонійної, активної та самостійної особистості.

Особливості розвитку творчості залежать від віку дитини та умов її виховання, що підкреслює важливість цілеспрямованого педагогічного впливу.

РОЗДІЛ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ

У розділі розкрито психолого-педагогічні умови, що забезпечують ефективний розвиток творчих здібностей дітей. Проаналізовано роль освітнього середовища, ігрової діяльності, педагогічних методів та сімейного виховання у формуванні творчого потенціалу особистості. Окрему увагу приділено комплексному підходу до розвитку креативності в дитячому віці.

2.1. Сприятливе освітнє середовище як умова розвитку творчості.

Сприятливе освітнє середовище є однією з базових психолого-педагогічних умов, що визначає ефективність розвитку творчих здібностей дитини. Під освітнім середовищем розуміють цілісну систему умов, у яких відбувається навчання і виховання, включаючи педагогічну взаємодію, зміст освіти, організацію навчального процесу та психологічний клімат у колективі.

Творче освітнє середовище спрямоване на стимулювання активності дитини, розвиток її ініціативності, самостійності та здатності до нестандартного мислення. Воно створює умови, за яких дитина відчуває себе безпечно, вільно висловлює власні думки та не боїться помилок, що є надзвичайно важливим для формування креативності [3, с. 22-23].

Однією з ключових характеристик такого середовища є **психологічна безпека**. Вона передбачає відсутність страху негативної оцінки, критики або покарання за помилки. У таких умовах дитина не пригнічує власну ініціативу, а навпаки — активно експериментує, пробує нові способи дій і шукає оригінальні рішення.

Важливим елементом є також **педагогічна підтримка творчої діяльності**. Учитель у такому середовищі виступає не як контролер, а як наставник і фасилітатор, який спрямовує пізнавальну активність учнів, допомагає їм розкрити власні здібності та заохочує до самостійного пошуку.

Сприятливе освітнє середовище характеризується також [4, с. 97-99]:

- **відкритістю до нових ідей** — прийняттям різних точок зору та нестандартних рішень;
- **гнучкістю навчального процесу** — можливістю змінювати форми та методи навчання залежно від потреб дітей;
- **індивідуалізацією навчання** — врахуванням особливостей, інтересів та здібностей кожної дитини;
- **позитивним емоційним фоном** — створенням атмосфери довіри, взаємоповаги та співпраці.

Окрему роль у формуванні творчого середовища відіграє організація навчального простору. Сучасні дослідження доводять, що фізичне середовище (оформлення класу, наявність матеріалів для творчості, доступ до інформаційних ресурсів) також впливає на рівень творчої активності учнів.

Не менш важливим є використання методів навчання, які стимулюють творче мислення. До них належать проблемне навчання, дослідницькі завдання, проєктна діяльність, інтерактивні методи. Вони дозволяють дитині не лише засвоювати готові знання, а й самостійно їх конструювати, що є основою творчого розвитку [1, с. 19-27].

Таким чином, сприятливе освітнє середовище є системоутворюючим фактором розвитку творчості. Воно забезпечує умови для розкриття внутрішнього потенціалу дитини, формування її самостійності, ініціативності та здатності до творчого мислення.

2.2. Роль гри у формуванні творчого мислення.

Гра є провідним видом діяльності дитини, особливо у дошкільному та молодшому шкільному віці. Саме в грі найбільш природно проявляється творчість, уява та фантазія.

У процесі гри дитина:

- моделює життєві ситуації;
- створює нові правила;
- використовує символічні заміщення;

- розвиває сюжетне мислення.

Ігрова діяльність сприяє розвитку:

- уяви;
- гнучкості мислення;
- комунікативних навичок;
- здатності до імпровізації [5, с. 75-80].

Таким чином, гра виступає природним механізмом розвитку творчих здібностей.

2.3. Методи та прийоми розвитку творчих можливостей.

Розвиток творчих можливостей дитини є складним і багатограним процесом, який потребує цілеспрямованого педагогічного впливу та використання спеціально підібраних методів навчання. Ефективність формування креативності значною мірою залежить від того, наскільки активно дитина залучена до пізнавальної діяльності та чи має вона можливість проявляти самостійність у прийнятті рішень.

Сучасна педагогічна наука виділяє низку методів і прийомів, спрямованих на розвиток творчого мислення, уяви та пізнавальної активності [7, с. 77-80].

Одним із найефективніших є **метод проблемного навчання**, який передбачає створення навчальних ситуацій, що містять суперечність або проблему. У процесі її розв'язання учні змушені самостійно шукати інформацію, аналізувати її, висувати гіпотези та перевіряти їх. Такий підхід стимулює розвиток логічного та творчого мислення одночасно.

Важливе місце займає **метод мозкового штурму**, який спрямований на генерацію максимальної кількості ідей без їх негайної оцінки. Це дозволяє зняти психологічні бар'єри, розвиває вільне асоціативне мислення та сприяє появі оригінальних рішень.

Ефективною є також **проектна діяльність**, яка передбачає самостійне або групове виконання творчих завдань, що мають практичний результат. У процесі роботи над проектом дитина вчиться планувати діяльність, розподіляти

обов'язки, шукати інформацію та презентувати результати. Це сприяє розвитку відповідальності, ініціативності та креативності.

Не менш важливими є **інтерактивні методи навчання**, які базуються на взаємодії учнів між собою та з учителем. До них належать дискусії, рольові ігри, робота в групах, моделювання ситуацій. Такі методи сприяють розвитку комунікативних навичок, уміння аргументувати власну позицію та враховувати думки інших [9, с. 67-70].

Значну роль відіграють **творчі завдання**, які можуть мати різний характер: складання оповідань, створення малюнків, вирішення нестандартних задач, моделювання ситуацій. Їх особливістю є відсутність єдиного правильного рішення, що стимулює розвиток уяви та гнучкості мислення.

Також ефективним є використання **евристичних методів**, які передбачають самостійне «відкриття» знань учнями. Дитина не отримує готову інформацію, а поступово доходить до неї через аналіз, порівняння та узагальнення.

Важливим педагогічним прийомом є **створення ситуації успіху**, коли кожна дитина має можливість відчути власну значущість і досягнення. Це формує позитивну мотивацію до творчої діяльності та підвищує впевненість у власних силах.

Необхідно також враховувати індивідуальні особливості дітей, оскільки рівень творчого розвитку може суттєво відрізнятись. Тому педагог має використовувати **диференційований підхід**, адаптуючи завдання відповідно до здібностей, інтересів та темпу роботи учнів [7, с. 195].

Таким чином, ефективний розвиток творчих можливостей можливий лише за умови комплексного використання різноманітних методів і прийомів навчання, які стимулюють активність, самостійність і нестандартність мислення дитини.

2.4. Вплив сім'ї на розвиток творчої особистості.

Сім'я є першою соціальною системою, у якій формується особистість дитини. Саме вона створює базові умови для розвитку творчих здібностей.

Позитивний вплив сім'ї проявляється у:

- підтримці ініціативи дитини;
- заохоченні творчих проявів;
- створенні емоційно комфортної атмосфери;
- спільній творчій діяльності.

Важливим є стиль виховання. Демократичний стиль сприяє розвитку самостійності та креативності, тоді як авторитарний може пригнічувати творчу активність [6, с. 243].

Таким чином, сім'я є важливим фактором формування творчого потенціалу дитини.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

Отже, розвиток творчих здібностей дитини залежить від комплексу умов: освітнього середовища, методів навчання, ігрової діяльності та сімейного виховання. Найбільш ефективним є інтегрований підхід, який поєднує педагогічну підтримку та активну позицію самої дитини.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ МОЖЛИВОСТЕЙ У ДІТЕЙ

У розділі розглянуто сучасні педагогічні підходи до формування творчих можливостей у дітей. Проаналізовано інтерактивні методи навчання, роль учителя та психолого-педагогічні умови ефективного розвитку креативності. Визначено основні напрями підвищення ефективності творчого розвитку особистості.

3.1. Педагогічні технології розвитку творчості.

Сучасна освіта орієнтується на особистісно-орієнтований підхід, у межах якого особливого значення набуває розвиток творчого потенціалу учнів. Педагогічні технології розвитку творчості спрямовані не лише на передачу знань, а й на формування здатності дитини самостійно мислити, приймати нестандартні рішення та активно діяти в нових ситуаціях.

Однією з найефективніших є **технологія проблемного навчання**, яка передбачає створення навчальних проблемних ситуацій. У процесі їх розв'язання учні самостійно або під керівництвом учителя аналізують умови задачі, висувують гіпотези, перевіряють їх та роблять висновки. Такий підхід стимулює розвиток дослідницького мислення та пізнавальної активності [8, с. 23].

Важливе місце займає **проектна технологія навчання**, яка ґрунтується на виконанні учнями практично орієнтованих творчих завдань. У процесі роботи над проектом дитина вчиться планувати власну діяльність, розподіляти час, працювати в команді, шукати та аналізувати інформацію. Це сприяє формуванню відповідальності, самостійності та креативності.

Суттєву роль відіграє також **технологія інтерактивного навчання**, яка забезпечує активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу. Вона передбачає використання дискусій, тренінгів, рольових ігор, «мозкових штурмів», роботи в групах. Завдяки цьому учні вчаться висловлювати власну думку, аргументувати її та враховувати позиції інших.

Окремо слід виділити **евристичні технології навчання**, які спрямовані на самостійне «відкриття» знань учнями. На відміну від традиційного навчання, де знання подаються у готовому вигляді, евристичний підхід стимулює дослідницьку активність та творче мислення [6, с. 73].

Також важливою є **інформаційно-комунікаційна технологія (ІКТ)**, яка розширює можливості творчого розвитку через використання цифрових ресурсів, мультимедійних засобів, інтерактивних платформ та онлайн-інструментів. Це сприяє підвищенню мотивації учнів та урізноманітненню форм творчої діяльності.

Отже, педагогічні технології розвитку творчості створюють умови для активної пізнавальної діяльності учнів, формування їх самостійності та здатності до нестандартного мислення.

3.2. Інтерактивні методи навчання як засіб розвитку креативності.

Інтерактивні методи навчання є одним із найбільш ефективних засобів розвитку творчих здібностей дітей, оскільки вони передбачають активну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу. Їх головна особливість полягає у переході від пасивного засвоєння інформації до активного її конструювання [10, с. 123].

У процесі інтерактивного навчання учень виступає не об'єктом навчального впливу, а активним суб'єктом пізнавальної діяльності. Це створює умови для розвитку самостійності, ініціативності та творчого мислення.

Одним із найпоширеніших інтерактивних методів є **дискусія**, яка сприяє розвитку критичного мислення, уміння аргументувати власну позицію та слухати інших. У ході дискусії учні вчаться аналізувати різні точки зору та формувати власні висновки.

Ефективним методом є **рольова гра**, яка дозволяє моделювати реальні життєві ситуації. У процесі виконання ролей діти розвивають уяву, емпатію та здатність до творчого вирішення проблем.

Також широко використовується **робота в групах**, яка сприяє розвитку комунікативних навичок, уміння співпрацювати та приймати колективні рішення. У таких умовах учні вчаться узгоджувати свої дії та враховувати думки інших учасників [9, с. 57-61].

Особливе місце займає **метод «мозкового штурму»**, який стимулює генерацію великої кількості ідей без їх попередньої критичної оцінки. Це дозволяє зняти психологічні бар'єри та активізувати творче мислення.

Важливим є також **метод аналізу ситуацій (case-study)**, який передбачає розгляд реальних або змодельованих проблемних ситуацій. Учні аналізують умови, пропонують можливі рішення та обґрунтовують свій вибір.

Інтерактивні методи навчання також сприяють формуванню позитивної навчальної мотивації, оскільки процес навчання стає цікавим, емоційно насиченим і практично значущим.

Таким чином, інтерактивні методи навчання є потужним інструментом розвитку креативності, оскільки забезпечують активну участь учнів у навчальному процесі, стимулюють їх мислення та сприяють формуванню творчих здібностей [6, с. 263-265].

3.3. Роль вчителя у розвитку творчої особистості.

Учитель відіграє ключову роль у процесі формування творчих можливостей дитини, оскільки саме він організовує навчально-виховний процес, створює педагогічні умови та визначає характер взаємодії з учнями. У сучасній педагогіці вчитель розглядається не лише як носій знань, а як фасилітатор, наставник і організатор творчої діяльності учнів.

Основним завданням учителя є створення такого освітнього середовища, у якому кожна дитина має можливість проявити власну індивідуальність, висловити ідеї та спробувати себе у різних видах творчої діяльності. Це передбачає підтримку ініціативи учнів, заохочення нестандартних підходів та позитивне ставлення до будь-яких проявів творчого мислення [8, с. 163-165].

Важливою функцією педагога є **мотиваційна підтримка**. Учитель повинен формувати у дітей внутрішню мотивацію до навчання і творчості, викликаючи інтерес до пізнання нового, стимулюючи допитливість і прагнення до самовираження. Саме мотивація є рушійною силою творчої активності.

Не менш значущою є **організаційна функція вчителя**, яка полягає у доборі ефективних методів, форм і засобів навчання. Учитель має використовувати інтерактивні технології, проблемні завдання, творчі вправи та проєктну діяльність, що сприяє розвитку креативного мислення учнів.

Особливе значення має **педагогічна підтримка та співпраця**. Сучасний учитель повинен будувати взаємини з учнями на основі довіри, поваги та партнерства. Такий підхід сприяє зниженню психологічних бар'єрів, розвитку впевненості у власних силах та формуванню позитивного ставлення до творчої діяльності.

Важливою складовою є також **оцінювальна діяльність педагога**. Оцінювання повинно мати не каральний, а стимулюючий характер. Особливо важливо підкреслювати індивідуальні досягнення учнів, навіть якщо вони є незначними, оскільки це формує відчуття успіху та підвищує мотивацію до подальшої творчої діяльності [9, с. 242-245].

Учитель також виступає як **модель творчої поведінки**, адже власний приклад педагога має великий вплив на учнів. Якщо вчитель демонструє креативність, відкритість до нового, гнучкість мислення та готовність до саморозвитку, це стимулює дітей до наслідування подібних моделей поведінки.

Окремо слід підкреслити важливість **індивідуального підходу**. Кожна дитина має власний темп розвитку, рівень здібностей та інтереси, тому педагог повинен враховувати ці особливості при організації навчальної діяльності. Диференціація завдань дозволяє кожному учню відчути успіх і розкрити свій творчий потенціал.

Таким чином, роль учителя у розвитку творчої особистості є багатогранною та визначальною. Від його професійної майстерності,

педагогічної культури та здатності створити творче освітнє середовище значною мірою залежить рівень розвитку креативності учнів.

3.4. Умови ефективного формування творчих здібностей.

Ефективне формування творчих здібностей у дітей є складним і багатофакторним процесом, який залежить від сукупності психолого-педагогічних, соціальних та організаційних умов. Творчість не виникає спонтанно — вона формується поступово в результаті цілеспрямованого впливу освітнього середовища, сім'ї та особистості педагога.

Однією з найважливіших умов є створення **позитивного психологічного клімату**. У такому середовищі дитина почувається безпечно, не боїться висловлювати власні думки та пропонувати нестандартні ідеї. Відсутність страху помилки є ключовим чинником розвитку творчого мислення, оскільки саме експериментування та спроби є основою креативності.

Важливою умовою є також **підтримка творчої ініціативи**. Дорослі — вчителі та батьки — повинні заохочувати будь-які прояви самостійності, навіть якщо вони не завжди призводять до правильного результату. Позитивне підкріплення творчих зусиль формує у дитини впевненість у власних можливостях і мотивує до подальшого розвитку [10, с. 180-184].

Не менш значущим є **індивідуальний підхід до кожної дитини**. Кожна особистість має унікальний рівень розвитку, власний темп мислення, інтереси та здібності. Тому педагогічний процес має бути гнучким і адаптованим до індивідуальних потреб учнів. Диференціація завдань дозволяє кожній дитині реалізувати свій потенціал.

Важливою умовою є **інтеграція творчих завдань у навчальний процес**. Творчість не повинна обмежуватися окремими видами діяльності (наприклад, уроками мистецтва), а має бути системно включена у всі навчальні предмети. Це сприяє формуванню стійкої потреби у творчому підході до будь-якої діяльності.

Суттєву роль відіграє **розвиток внутрішньої мотивації**. На відміну від зовнішньої мотивації (оцінки, заохочення), внутрішня мотивація забезпечує

довготривалий інтерес до творчої діяльності. Вона формується через створення ситуацій успіху, підтримку інтересів дитини та надання їй можливості самостійного вибору завдань.

Також необхідною умовою є **використання сучасних педагогічних технологій**, які сприяють активізації мислення та творчої діяльності. До них належать інтерактивне навчання, проєктні методи, дослідницькі завдання та інформаційно-комунікаційні технології. Вони дозволяють зробити навчальний процес більш динамічним, цікавим і практично орієнтованим.

Важливо підкреслити роль **співпраці між школою та сім'єю**, оскільки саме узгодженість виховних впливів створює стабільне середовище для розвитку творчості. Підтримка батьків, їхня зацікавленість у досягненнях дитини та спільна участь у творчих процесах значно підсилюють ефективність педагогічної роботи [9, с. 179-183].

Отже, ефективне формування творчих здібностей можливе лише за умови комплексного підходу, який поєднує сприятливе середовище, педагогічну підтримку, індивідуалізацію навчання та розвиток внутрішньої мотивації дитини.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3

Отже, формування творчих можливостей у дітей є результатом цілеспрямованої педагогічної діяльності. Найбільш ефективними є інтерактивні та особистісно орієнтовані методи навчання, які забезпечують активну участь дитини у власному розвитку

ВИСНОВКИ

У процесі виконання курсової роботи було здійснено теоретичне дослідження проблеми формування творчих можливостей як основи розвитку дитячої особистості. Аналіз науково-психологічної та педагогічної літератури дозволив комплексно розглянути сутність творчості, її структуру, умови розвитку та педагогічні шляхи формування у дітей.

Установлено, що творчість є складним інтегративним психічним явищем, яке охоплює когнітивні, емоційні та мотиваційні компоненти. Вона проявляється у здатності особистості створювати нові, оригінальні способи розв'язання завдань, генерувати ідеї та реалізовувати їх у практичній діяльності. Творчі здібності при цьому розглядаються як індивідуально-психологічні особливості, що формуються і розвиваються під впливом соціального середовища та цілеспрямованого педагогічного впливу.

У ході дослідження було доведено, що дитячий вік є найбільш чутливим періодом для розвитку творчих можливостей. Саме в цей час активно формуються уява, образне мислення, пізнавальна активність та емоційна чутливість, які становлять основу креативності. Тому своєчасна педагогічна підтримка є вирішальною умовою розкриття творчого потенціалу дитини.

Особливу увагу приділено аналізу психолого-педагогічних умов розвитку творчості. Встановлено, що ефективність формування творчих здібностей залежить від створення сприятливого освітнього середовища, яке характеризується психологічною безпекою, підтримкою ініціативи та відсутністю страху помилки. Важливу роль відіграють також методи навчання, що стимулюють активну пізнавальну діяльність, зокрема проблемне навчання, проєктні технології, інтерактивні методи та творчі завдання.

Окремо підкреслено значення сім'ї у формуванні творчої особистості. Саме сімейне середовище закладає первинні установки щодо пізнання світу, самовираження та ставлення до творчості. Підтримка з боку батьків, емоційний

комфорт і заохочення ініціативи дитини суттєво підсилюють ефективність розвитку її творчого потенціалу.

Важливим результатом дослідження є визначення провідної ролі вчителя у процесі формування творчих здібностей. Педагог виступає не лише джерелом знань, а й організатором творчої діяльності, фасилітатором і наставником, який створює умови для самовираження кожної дитини, стимулює її пізнавальну активність та підтримує індивідуальні прояви креативності.

Також встановлено, що найбільш ефективним є комплексний підхід до розвитку творчості, який поєднує сприятливе освітнє середовище, сучасні педагогічні технології, активні методи навчання та співпрацю між школою і сім'єю. Такий підхід забезпечує гармонійний розвиток особистості та сприяє розкриттю її внутрішнього потенціалу.

Отже, творчі можливості є важливою складовою розвитку дитячої особистості, а їх формування виступає одним із ключових завдань сучасної освіти. Розвиток креативності забезпечує становлення самостійної, активної, ініціативної та соціально адаптованої особистості, здатної до саморозвитку та успішної життєдіяльності в умовах сучасного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варій М. Й. Психологія особистості: підручник / М. Й. Варій; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т «Львів. політехніка». – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2016. – 608 с.
2. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посіб. / І.М. Галян. – К.: Академвидав, 2011. – 464 с.
3. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. С. Корольчук, В. І. Осьодло. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2010. – 400 с.
4. Макаренко М. В., Лизогуб В. С. Основи психофізіології: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 432 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія: Навчальний посібник / С. Д. Максименко. – Київ: Центр учбової літератури, 2019. – 272 с.
6. Психологія особистості: Підручник, 3-тє вид., перероб., доповн. / В. П. Москалець. – Київ: Видавництво. Ліра-К, 2020. – 364 с.
7. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: навчальний посібник. – Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2015. — 575 с.
8. Савчин М. В. Вікова психологія: навч. посіб. / Мирослав Васильович Савчин, Леся Павлівна Василенко – 3-тє вид, перероб., допов – Київ: Академія, 2017. – 320 с.
9. Столярєнко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.
10. Чабан О. С., Хаустова О. О. Психосоматична медицина: Навчальний посібник. – К.: ВСВ «Медкнига», 2011. – 208 с.